

ДОСЛІДЖЕННЯ ВАЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЧИТАННЯ УЧНІВ СТАРШОГО ЕТАПУ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

RESEARCH ON THE IMPORTANCE OF DEVELOPING SENIOR LEARNERS' READING SKILLS IN ENGLISH

У статті розглядається питання формування читацької компетенції старшокласників на уроках іноземної мови. Метою представлено дослідження є вивчення ефективних методів та стратегій розвитку навичок розуміння та аналізу тексту учнів старшого етапу навчання. Читання є найважливішим комунікативним умінням і основним видом іншомовного спілкування, яким учні повинні оволодіти відповідно до чинної навчальної програми та Державного стандарту з іноземних мов. Методика формування англомовної читацької компетенції ще має чимало не до кінця досліджених питань.

Завдання дослідження полягають у виявленні передових педагогічних підходів до розвитку навичок читання, їх впровадженні та оцінці ефективності у навчальному процесі; проаналізувати різні методи та стратегії, які можна використовувати на уроках англійської мови для подальшого вдосконалення навичок читання.

У статті представлено ключові методи та стратегії у процесі набуття читацької компетенції, розглянуто деякі методи та стратегії розвитку навичок читання учнів старшого етапу навчання. Для отримання об'єктивних даних та ретельного аналізу ефективності методів та стратегій розвитку читацької компетенції нами було проведено дослідження шляхом опитування учнів старшого етапу навчання за допомогою Гугл-форми, на основі якої зроблені висновки щодо читацьких навичок учнів англійською мовою. Результати проведеного опитування відображають важливі аспекти у формуванні читацької компетенції. На основі дослідження зроблені висновки щодо рівня сформованості читацької компетенції учнів старшого етапу навчання, а також розглянуто ефективність методів і стратегій для розвитку читацької компетенції учнів на уроках англійської мови.

На нашу думку, подальші дослідження можуть бути зосереджені на вивченні впливу сучасних технологій на розвиток читацької компетенції та їх використання на уроках іноземної мови. Обрана тема може слугувати відправною точкою для вивчення розвитку читацької компетенції різних

вікових груп, включаючи дітей, підлітків та дорослих.

Ключові слова: читацька компетентність, читацькі навички, розуміння тексту, сучасні педагогічні підходи, навчальний процес.

The article discusses the development of the reading competence of senior high school students in the foreign language classroom. Reading is a crucial communicative skill and the primary mode of communicating in a foreign language which students are required to master according to the current Curriculum and the State Standard for Foreign Languages.

The aim of the presented research is to explore effective methods and strategies for the development of students' text comprehension and analysis skills. The paper focuses on the identification of advanced pedagogical approaches to the development of reading skills, their implementation, and the evaluation of their effectiveness in the learning process; to analyze various methods and strategies to be used in English classes for the further enhancement of reading skills.

The article presents the key methods and strategies in the process of acquiring reading competence, discusses some methods and strategies for developing reading competence. To obtain objective data and thoroughly analyse the effectiveness of methods and strategies for developing reading competence, we conducted a survey by questioning senior students via a Google form, based on which we drew conclusions about students' reading skills in English. The results of the survey reflect important aspects in the development of reading competence. Based on the study, conclusions have been drawn about the level of senior students' reading competence, as well as the effectiveness of methods and strategies for developing students' reading competence in foreign language classes.

From our perspective future research could focus on studying the impact of modern technologies on the development of reading competence and their utilization during lessons. The chosen topic could serve as a starting point for studying the development of reading competence of different age groups, including children, teenagers, and adults.

Key words: reading competence, reading skills, text comprehension, advanced pedagogical approaches, learning process.

УДК 37.091(477)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/68.1.10>

Гарцунова Л.І.,
ст. викладач кафедри германської філології
Українського гуманітарного інституту

Городецька Я.І.,
студентка IV курсу гуманітарного факультету
Українського гуманітарного інституту

Постановка проблеми у загальному вигляді. Читання іноземною мовою як комунікативне вміння та засіб спілкування є важливим видом мовленнєвої діяльності та найбільш розповсюдженим способом іншомовної комунікації, яким учні середньої школи мають оволодіти згідно з вимогами чинної програми та Державного стандарту з іноземних мов. Читання як вид рецептивної діяльності забезпечує найбільш комплексний підхід до вивчення мови та всебічно розвиває світогляд учнів.

Зміст поняття читацька компетентність змінюється у зв'язку зі збільшенням обсягу та різноманітності письмових текстів за змістом і формою. Важливість формування читацької компетентності проявляється на всіх рівнях засвоєння іноземної мови і є актуальним питанням з огляду на необхідність оволодіння рядом вмінь та навичок учнів старшого етапу, серед яких розуміння як працює система англійської мови і поглиблення знання рідної мови; урізноманітнення знання про культуру, побут, менталітет та світогляд країни, мова

якої вивчається; розвиток вміння антиципації, цікавість до оволодіння іноземною мовою [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над питаннями специфіки формування читацької компетентності учнів працюють чимало вітчизняних науковців: О. Ісаєва, Л. Мірошніченко, С. Паламар, А. Ситченко, А. Фасоля, Л. Фурсова, В. Шуляр, Т. Яценко, у працях яких уточнено категоріальний апарат проблеми, структуру поняття та методичні умови його реалізації. Серед дослідників, які займалися проблемою навчання читання можемо назвати Є. Адамович, З. Ачейкіна, П. Гальперін, Н. Гальськова, Н. Гез, Д. Ельконін, Т. Єременко, Л. Занков, З. Кличнікова, І. Лук'яненко, К. Полєкіна, С. Фоломкина, Н. Щербаківа.

Аспекти процесу іншомовного читання як засобу розширення мовних знань учнів з метою вдосконалення усного мовлення розглядають Ю. Борисов, В. Важеніна, Е. Вільялон, В. Матвейченко, удосконалення умінь читати – Н. Коряковцева, Ph. Prowse, M. Swan, M. West [1].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Методика формування англомовної читацької компетентності ще має чимало не до кінця досліджених питань, зокрема питання мотивації учнів, всебічного розвитку їхнього кругозору, застосування сучасних, оновлених методів навчання. Саме тому, вбачаємо за необхідне розглянути ключові підходи до формування англомовної читацької компетентності; проаналізувати методи та стратегії для розвитку читацьких навичок на уроках англійської мови.

Метою нашого дослідження є аналіз рівня сформованості читацької компетентності учнів старшого етапу навчання на основі розробленого комплексу завдань.

Виклад основного матеріалу. Попри процеси глобалізації та діджиталізації, читання залишається одним із найпродуктивніших способів засвоєння нових знань, а також методом комунікативно-пізнавальної активності учня, який окрім базового засвоєння текстової інформації, наповнення знаннями читача є ще і способом подальшої самоосвіти та вдосконалення. Ці факти доводять, що читання є в пріоритеті під час навчального процесу [3]. Читання текстів іноземною мовою сприяє розвитку мислення учнів, допомагає усвідомити особливості системи іноземної мови та глибше розуміти характеристики рідної мови. Інформація з іншомовних текстів формує світогляд учня, розширює його знання про історію, культуру, економіку, політику та побут країни, мова якої вивчається. Активне розумове зусилля, спрямоване на розуміння тексту, розвиває мовну здогадку та передбачення, підтримує зацікавленість у вивченні іноземної мови та незалежність у подоланні мовних і смислових труднощів. Компетентія у вивченні іноземної мови серед

учнів старших класів – це інтегрована здатність розуміти, спілкуватися, читати та писати іноземною мовою. Вона включає в себе граматичні, лексичні та комунікативні навички, а також культурну компетентність. Компетентний читач володіє вмінням ефективно розуміти, аналізувати та інтерпретувати тексти різного характеру. Його навички включають розширений словниковий запас, здатність визначати граматичні структури та розуміти контекст. Крім того, компетентний читач може застосовувати свої знання культурних особливостей для кращого розуміння текстів.

Розвиток читацької компетентності на уроках іноземної мови учнів старшого етапу є актуальним завданням сучасної освіти. Світ швидко змінюється, і здатність ефективно розуміти та аналізувати іноземні тексти стає необхідною навичкою для учнів, які прагнуть бути успішними у глобалізованому суспільстві. Розвиток читацької компетентності – це важлива складова загального розвитку особистості.

Для отримання об'єктивних даних та ретельного аналізу ефективності методів та стратегій розвитку читацької компетентності нами було проведено дослідження шляхом опитування учнів підгрупи старшого етапу навчання за допомогою Гугл-форми, на основі якої зроблені висновки щодо читацьких навичок учнів англійською мовою.

З огляду на те, що учні старшого етапу навчання набувають знань і розуміння щодо своєї громадянської відповідальності, включаючи збереження навколишнього середовища для майбутніх поколінь, а також з урахуванням зростаючого значення екологічних проблем, учні потребують знань і навичок для участі в їх розв'язанні. Вивчення проблем навколишнього середовища розвиває учнівське глибоке розуміння взаємодії між людьми та природою, що є важливою частиною освіти. Заохочення учнів старших класів до активної участі в збереженні навколишнього середовища сприяє створенню покоління, здатного приймати і впроваджувати позитивні екологічні рішення. Для проведення нашого дослідження було обрано текст на тему екології та захисту навколишнього середовища, цільова група – учні старшого етапу навчання.

Оригінальний текст був спрощений, задля економії часу читання, однак його складність залишилася оптимальною для обраної вікової категорії. Лексичний мінімум, яким учні мають володіти: environment, ecosystem, interact, change, people, cutting down, rainforests, weather conditions, plants, birds, highlight, various, environmental issues, scientists, global warming, ozone layer, pollution, natural balance, recognize, change, actions, prevent, environmental crisis, maintain, healthy environment, crucial, well-being, realize, resources, limitless, save.

Текст, поданий в Гугл-формі: *The environment is like a big living thing where different parts work together to create an ecosystem. When living things, including people, interact with the environment, things change. People have changed the environment, too. For example, cutting down tropical rainforests to make farms or land for animals has made the weather conditions different. The new weather changes how animals and plants live in different places. You might see new plants or different birds in your city park during winter.*

These changes highlight various environmental issues. Some scientists think these problems, like global warming, the ozone layer getting smaller, and destroying rainforests, will become very serious in the next years.

Many scientists agree that various forms of pollution harm the natural balance of life. Now is the time to recognize that we must change our actions to prevent an environmental crisis. To maintain a healthy environment, crucial for our well-being, we must realize that Earth's resources are not limitless. We must save what we have.

У тексті використано такі граматичні конструкції:

1. Порівняння (Comparison): «The environment is like a big living thing.»

2. Відносна складнопідрядна конструкція (Relative Clause): «The environment is like a big living thing where different parts work together to create an ecosystem.»

3. Підрядна конструкція (Subordinate Clause): «When living things, including people, interact with the environment, things change.»

4. Пасивний стан (Passive Voice): «People have changed the environment too.»

5. Причинно-наслідковий дієслівний зворот (Causative Verb): «For example, cutting down tropical rainforests to make farms or land for animals has made the weather conditions different.»

6. Модальне дієслово (Modal Verb): «You might see new plants or different birds in your city park during winter.»

7. Модальне дієслово для вираження передбачення (Modal Verb for prediction): «Some scientists think these problems will become very serious in the next years.»

8. Порівняльний сполучник (Comparative Conjunction): «Many scientists agree than various forms of pollution harm the natural balance of life.»

9. Інфінітивна фраза (Infinitive Phrase): «Now is the time to recognize that we must change our actions to prevent an environmental crisis.»

10. Інфінітивна дієслівна фраза (Infinitive Verb Phrase): «To maintain a healthy environment, crucial for our well-being, we must realize that Earth's resources are not limitless.»

11. Модальне дієслово для вираження обов'язку (Modal Verb for obligation): «We have to save what we have.»

12. Граматичні часи Present Simple, Present Perfect, Future Simple.

Перше та друге питання були спрямовані на контроль розуміння тексту, а також на перевірку розуміння матеріалу поданого в завданні. Перше питання спрямоване на перевірку уважності учнів та їх вміння виділяти основну інформацію з тексту та структурувати її. Серед поданого списку відповідей три – правильні, дві – неправильні (Табл. 1). Відповідаючи на це запитання, учні мали проаналізувати, яким чином людина впливає на середовище, спираючись на зміст поданого тексту. Відповідно до отриманих результатів – 21 із 36 учасників дали правильні відповіді на питання.

У другому питанні йшлося про ключові проблеми навколишнього середовища, учні обирали три вірні варіанти з шести поданих (Табл. 2). Відповідно 27 з 36 учасників повністю впорались з питанням.

Таблиця 1

How do human actions change the environment?				
21/36 correct responses				
Tropical rainforests are being cut down	The environment becomes better because people take care of planet	Climate has changed	Weather conditions haven't changed	Some animals have changed habitats
36	3	33	15	21
100 %	8,3 %	91,7 %	41,7 %	58,3 %

Таблиця 2

What environmental problems do we have now?					
27/36 correct responses					
global warming	rainforests are being destroyed	we haven't got enough space for building houses	we have enough drinking water, so we don't know where we could use more	we can't live on the Moon	smaller ozone layer
36	33	9	3	0	27
100 %	91,7 %	25 %	8,3 %	0 %	75 %

Таблиця 3

If we change our attitude towards the environment..		
36/36 correct responses		
we will not have healthy environment	we will not use all the resources	we will save what we have
0	9	27
0 %	25 %	75 %

Таблиця 4

Choose ALL the related words:					
12/36 correct responses					
transportation	ecosystem	weather conditions	geography	global warming	philosophy
0	27	33	3	33	3
0 %	75 %	91,7%	8,3%	91,7%	8,3 %
ozone layer	psychology	pollution	resources	chemistry	medicine
30	0	30	33	6	3
83,3 %	0 %	83,3 %	91,7 %	16,7 %	8,3 %

Таблиця 5

What information is familiar for you?				
36/36 correct responses				
Cutting down tropical rainforest changes the weather conditions	Global warming is a huge problem	the Earth doesn't have endless resources	Information is familiar	Information is unfamiliar
0	0	6	30	0
0 %	0 %	16,7 %	83,3 %	0 %

Таблиця 6

Cutting down tropical rainforests to create farms or land for animals has made the weather different	
30/36 correct responses	
True	False
30	6
83,3 %	16,7 %

Таблиця 7

Humanity is not responsible for saving environment	
36/36 correct responses	
True	False
0	36
0 %	100 %

У третьому питанні учні мали продовжити подане речення, спираючись на логічність чи нелогічність можливих продовжень (Табл. 3). В таблиці відсоткових значень видно, що всі учасники відповіли правильно.

В четвертому питанні учні обирали слова, пов'язані з темою, але не згадані в тексті. Вони мали виділити і розпізнати, які саме слова вжиті в запропонованому тексті (Табл. 4). Питання на перевірку володінням активною лексику по темі виявилось найскладнішим завданням для учнів, лише 12 учнів дали правильні відповіді.

П'яте питання спрямоване на перевірку знань учнів щодо проблематики стану навколишнього середовища, воно не має правильних чи невірних відповідей (Табл. 5). 30 учасників відповіли, що вся інформація в тексті була їм відома, двоє дізналися, що Земля не має нескінченного запасу ресурсів.

Шосте та сьоме питання – питання вірності чи невірності тверджень (True or False). Учні мали застосувати навички критичного мислення та визначити чи відповідають реальності подані

твердження. З шостим питанням впорались 30 з 36 учнів (Табл. 6). На сьоме питання всі учасники відповіли вірно (Табл. 7).

Результати проведеного опитування відображають важливі аспекти у формуванні читацької компетентності. Сильні сторони учнів, такі як виділення основної думки, розпізнавання ключових слів та правильне визначення інформації, свідчать про успішність методів навчання, що використовуються. Однак слабкі сторони, виявлені у формі неухважності при прочитанні питань та певних помилок у відповідях, вказують на необхідність подальшого вдосконалення методів та підходів педагогічного процесу, а також на те, що ретельно підготовлені вправи та опитування можуть значно покращити рівень читацьких навичок та розуміння текстів, що є важливим фактором для успішного опанування іноземної мови.

Висновки. Компетентність у вивченні іноземної мови учнів старших класів – це інтегрована здатність розуміти, спілкуватися, читати та писати іноземною мовою, включаючи граматичні, лексичні

та комунікативні навички, а також культурну компетенцію.

Читання іноземною мовою важливе для розвитку лексичного запасу, граматичних структур і мовних навичок. Це сприяє більш повному освоєнню іноземної мови та полегшує взаємодію з носіями мови в різних ситуаціях. Компетентний читач володіє вмінням ефективно розуміти, аналізувати та інтерпретувати тексти, має розширений словниковий запас та здатність застосовувати знання культурних особливостей для кращого розуміння текстів. Врахування індивідуальних особливостей та інтересів учнів є ключовим аспектом успіху у формуванні читацької компетентності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Долматова М.П. Читання англомовних художніх текстів як невід'ємна складова навчання іноземної мови у ЗВО. *Research Notes*. 2023. № 2. С. 109-115. URL: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2023-pp-2-109-115> (дата звернення: 20.01.2024).

2. Єременко Т. Є. Навчання читання англійською мовою студентів мовних факультетів: навчальний

посібник з курсу методики викладання іноземних мов у закладах вищої освіти 2018.

3. Мхитарян О. Д. Особливості формування читацької компетентності учнів засобами ІКТ. *Вересень*. № 4 (95). 2022. С. 69–82. URL: <https://doi.org/10.54662/veresen.4.2022.06>

4. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392: станом на 1 верес. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п#Text> (дата звернення: 16.12.2023).

5. Фасоля А. Читацька компетентність: що формуємо, що і як перевіряємо й оцінюємо. *Дивослово*. 2017. № 9 (726). Верес. С. 8–15.

6. McLaughlin M. Reading Comprehension: What Every Teacher Needs to Know. *The Reading Teacher*. 2012. Vol. 65. No. 7. P. 432–440. URL: <https://doi.org/10.1002/trtr.01064> (date of access: 06.02.2024).

7. Pourhosein Gilakjani A., Sabouri N. B. How Can Students Improve Their Reading Comprehension Skill? *Journal of Studies in Education*. 2016. Vol. 6. No. 2. P. 229. URL: <https://doi.org/10.5296/jse.v6i2.9201> (date of access: 06.02.2024).